

ท่านอาจารย์หมอฝน *

ศ.เกียรติคุณ นพ.สมพร บุรราชิจ**

ท่านนายกสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทยและท่านผู้มีเกียรติ กระผมยินดีและขอขอบคุณที่ท่านเชิญมาปาฐกถาพิเศษ “ครบร้อยปีชาตกาล ร่วมสืบสานปณิธานอาจารย์หมอฝน” ในวันนี้

กระผมได้ยื่นชื่อท่านอาจารย์ตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็ก รู้จักชื่อท่านก่อนได้เห็นตัวจริง รู้สึกว่าเข้าใกล้ท่านอาจารย์ขึ้นอีก เมื่อข้ามฟากมาเรียนแพทย์ที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ชื่อท่านอาจารย์ดังชัดขึ้นและได้ยินบ่อยขึ้น มีคนบอกว่าเมื่อขึ้นเรียนแพทย์ปีที่สี่จะได้เรียนกับท่านในการเรียนวิชาโรคจิตชั่วโมงสุดท้ายของหลักสูตร เป็นการสอนและเลี้ยงสังสรรค์ ท่านอาจารย์จะให้โอวาทและเลี้ยงนักเรียนแพทย์ทั้งชั้นด้วย “ขนมจีนแกงไก่” ได้ตั้งหน้าตั้งตารอว่าใกล้บ้านพักของท่านในโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา พวกผมและเพื่อนร่วมชั้นเรียนไม่ได้รับโอกาสที่รอคอยนี้เพราะปีก่อนหน้านั้นมือหิวตกรโรคระบาดการเรียนการสอนจึงถูกปรับเปลี่ยนไปไม่มีงานเลี้ยงขนมจีนได้ตั้งหน้าตั้งตารอของท่านอาจารย์หมอฝน หลังจากเรียนแพทย์จบและได้เป็นแพทย์ประจำบ้านอายุรศาสตร์แล้วผมได้มาทำงานทางจิตเวชจึงมีโอกาสพบท่านอาจารย์และหลายครั้งได้ช่วยท่านทำงานใกล้ชิด เช่นเป็นเลขานุการร่างหลักสูตรวิชาจิตเวชศาสตร์โดยมีท่านอาจารย์เป็นประธาน อันที่จริงท่านมีเลขานุการที่ทำงานคล่องแคล่วอยู่แล้ว แต่ท่านเจาะจงมอบหน้าที่ให้ผมทำ คิดว่าท่านตั้งใจสอนให้ผมรู้จักทำงาน

การศึกษาแพทย์แผนปัจจุบันของไทยมีวิวัฒนาการเป็นระยะตลอดมา การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเด่นชัดอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีการประชุมเพื่อทำหลักสูตรแพทยศาสตรศึกษาครั้งที่ 1 ที่บางแสน จังหวัดชลบุรีในปี 2499 ครั้งนั้นมีท่านอาจารย์หมอฝนเป็นประธานการจัดหลักสูตรจิตเวชศาสตร์ที่ประชุมเห็นชอบให้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรใหม่ ให้สอนวิชาจิตเวชศาสตร์เพิ่มขึ้นจากเดิมเรียน 12 ชั่วโมงตลอดปีการศึกษาแพทย์ มาเป็น 204 ชั่วโมง และให้จัดตั้งภาควิชาจิตเวชศาสตร์ขึ้นในโรงเรียนแพทย์ ทั้งนี้ให้เริ่มตั้งหน่วยจิตเวชศาสตร์ขึ้น ในแผนกอายุรศาสตร์ก่อน เมื่อหน่วยงานนี้ทำงานได้มั่นคงดีแล้วจึงขยายเป็นภาควิชา และในการประชุมเพื่อทำหลักสูตรแพทยศาสตรครั้งที่ 2 ที่ศาลาสันติธรรม กรุงเทพฯ ในปี 2507 ท่านอาจารย์หมอฝนได้เป็นประธานสาขาวิชาจิตเวชศาสตร์อีกครั้งหนึ่ง การประชุมครั้งนี้มีการติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการประชุมครั้งแรก

วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2550; 52(2): 104-106

* บรรยายที่สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพระยา เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2550

** ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

หลังจากการประชุมเพื่อทำหลักสูตรแพทยศาสตรครั้งแรก แผนกอายุรศาสตร์ของโรงเรียนแพทย์ทั้งสองแห่งคือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์ ได้ตั้งหน่วยจิตเวชศาสตร์ขึ้น แต่การเพิ่มเวลาเรียนวิชาจิตเวชศาสตร์นั้น ในทางปฏิบัติอาจารย์ของภาควิชาจิตเวชศาสตร์ต้องต่อสู้อย่างเต็มที่ขอชั่วโมงเรียนจากภาควิชาต่างๆ กล่าวกันว่าภาควิชาที่ขอชั่วโมงเรียนยากที่สุดคือภาควิชากายวิภาคศาสตร์ ถ้าภาควิชากายวิภาคศาสตร์ยอมแบ่งชั่วโมงให้ภาควิชาอื่นก็จะยอมให้ได้ด้วย ในขณะที่นั้นศาสตราจารย์นายแพทย์สุด แสงวิเชียรเป็นหัวหน้าภาควิชาท่านศาสตราจารย์นายแพทย์สุด แสงวิเชียรเป็นอาจารย์แพทย์ที่มีความรู้มีความสามารถ พุ่มเทเวศร์ทั้งหมดให้การสนับสนุนนักศึกษาแพทย์ ไม่ได้หารายได้พิเศษจากการเป็นแพทย์ ท่านเป็น ปุชนียบุคคลของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ทุกคนยอมรับนับถือ เชื้อฟังก่อน ดังนั้นถ้าท่านเห็นด้วยและยอมแบ่งชั่วโมงสอนให้แก่วิชาจิตเวชศาสตร์ การปรับเปลี่ยนหลักสูตรวิชาจิตเวชศาสตร์ก็จะเป็นผลสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามถ้าท่านไม่เห็นด้วยกับการปรับหลักสูตรจิตเวชใหม่คงเป็นไปได้ยากหรืออาจทำไม่ได้เลย การชักจูงใจหรือทำให้ท่านอาจารย์นายแพทย์สุด แสงวิเชียร เห็นด้วยจึงเป็นภาระที่ยาก แต่ท่านศาสตราจารย์นายแพทย์ฝนแสงสิงแก้ว รับทำงานนี้ และท่านทำได้สำเร็จ

การปรับเปลี่ยนหลักสูตรครั้งนี้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางจิตเวชศาสตร์ทำให้ หลักสูตรแพทยศาสตร์ของไทยทันสมัย เข้าระดับมาตรฐานสากล เคยมีแพทย์ซึ่งไปศึกษาที่ต่างประเทศต้องกลับมาฝึกอบรมทางจิตเวชเพิ่มเติม เพราะเรียนวิชาจิตเวชศาสตร์ไม่เพียงพอคือไม่ถึงมาตรฐานที่เขาอบรม เหตุการณ์อย่างนี้เคยเกิดขึ้นนานมาแล้วแต่หลังจากได้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรใหม่ก็ไม่มีเหตุการณ์อย่างนั้นอีก

แพทย์มีความรู้ทางด้านจิตเวชศาสตร์ตามหลักวิชาการ ได้มาตรฐานแตกต่างจากเดิมที่เคยปฏิบัติมา

ก่อน เพราะแต่เดิมนั้นแพทย์มีความรู้ทางจิตเวชศาสตร์น้อย อ่อนด้อยหลักเกณฑ์ทางวิชาการ จิตแพทย์จึงถูกล้อเลียนว่าเป็นแพทย์ที่รักษาโรคตามจินตนาการหรือเรียกว่า “Arm chair diagnosis” บางคนว่าวิชาจิตเวชศาสตร์นี้ไม่มีอะไร ไม่มีหลักเกณฑ์ใช้สามัญสำนึกที่เรียกกันว่า Common sense psychiatry ช่วยก็เพียงพอแล้ว การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้มีผลให้แพทย์มีความรู้ทางจิตเวชศาสตร์ดีขึ้น เข้าใจและยอมรับจิตแพทย์ให้ได้มีบทบาทร่วมรักษาผู้ป่วยกับแพทย์สาขาอื่นๆ ซึ่งแตกต่างจากเดิม ที่แพทย์สาขาอื่นไม่เห็นความสำคัญในการปรึกษาจิตแพทย์ เขาปรึกษาจิตแพทย์เฉพาะในเรื่องการส่งผู้ป่วยที่เป็นโรคจิตไปโรงพยาบาลโรคจิตเท่านั้น

การรักษาผู้ป่วยทางจิตได้ผลดีขึ้นมาก ผู้ป่วยทางจิตที่มีมากประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรทั่วไปได้รับการรักษาดูแลดีขึ้น แพทย์และประชาชนทั่วไปยอมรับวิชาจิตเวชศาสตร์มากขึ้น

งานที่ใหญ่อย่างนี้ท่านอาจารย์หมอฟนต้องมีผู้ช่วยจำนวนมาก ท่านได้สร้างคน สร้างผู้ช่วยที่มีความสามารถมากมาย และท่านมีวิธีการทำให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจทำงานอย่างดี ท่านช่วยสร้างคนมาทำงานเป็นหัวหน้าภาควิชาจิตเวชศาสตร์ของโรงเรียนแพทย์ ได้คนทำงานแล้วท่านยังติดตามดูแลประคับประคอง ติดตามความก้าวหน้าและช่วยแก้ปัญหาการทำงาน ทั้งยังเป็นกำลังใจให้ต่อสู้และแก้ปัญหา รวมทั้งสนับสนุนด้านวิชาการให้อาจารย์ ได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศด้วย

ท่านอาจารย์หมอฟนเป็นครูที่ดี ท่านสอนและทำเป็นตัวอย่างและท่านทำอย่างที่ดีพูดและพูดอย่างที่ทำ ท่านพูดจานุ่มนวล ท่านเรียกว่าพูดจา “รีนหู” ท่านอ่อนน้อมถ่อมตน ถ้าพบท่านต้องรีบไหว้ท่านเพราะหากไหว้ท่านช้าไปจะถูกท่านไหว้ก่อน ตลอดเวลาหลายปีที่ทำงานใกล้ชิดท่าน ไม่เคยเห็นท่านแสดงความโกรธหรือพูดถึงใครในทางไม่ดีเลย

ท่านอาจารย์ยังมีน้ำใจเอื้ออาทรห่วงใยความเป็นอยู่ของศิษย์ สอนให้รู้จักบริหารการเงินให้มีชีวิตที่พอเพียง รู้จักกิน รู้จักออมและทำให้เงินออมงอกเงยตามกำลังความสามารถของศิษย์ นอกจากนี้ ท่านยังแนะนำเรื่องชีวิตส่วนตัวและครอบครัวให้รู้จักดำเนินชีวิตที่ดีงามอีกด้วย

การได้เป็นศิษย์ของท่านอาจารย์หมอฝน ได้มีโอกาสทำงานใกล้ชิดกับท่าน ได้แบบอย่างจากท่านนับว่า

เป็นโชคดีที่สุด ศิษย์ของท่านภาคภูมิใจที่จะบอกใครๆว่า “เป็นศิษย์อาจารย์หมอฝน”

ในวาระหนึ่งร้อยปีชาตกาลศาสตราจารย์ นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว กระผมจึงขออนุญาตเป็นตัวแทน ศิษย์ของท่าน นำเอาบทร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นพวงมาลาสดุดีท่านอาจารย์ที่เคารพรักของพวกเราดังนี้

ครูคือใคร

ใครคือครู ครูคือใคร ในวันนี้
 ใซ่อยู่ที่ เรียกว่า ครูอาจารย์
 ครูคือผู้ ชี้นำทางความคิด
 ให้รู้ทุกซ่ รู้ยาก รู้ปากเพียร
 ครูคือผู้ ยกระดับ วิญญาณมนุษย์
 ครูคือผู้ สั่งสม อุดมการณ์
 ครูจึงเป็น นักสร้าง ผู้ยิ่งใหญ่
 สร้างคนให้ เป็นตัว ของตัวเอง

ใซ่อยู่ที่ ปริญญา มหาศาล
 ใซ่อยู่นาน สอนนาน ในโรงเรียน
 ให้รู้ถูก รู้ผิด คิดอ่านเขียน
 ให้รู้เปลี่ยน แปลงผู้ รู้สร้างตน
 ให้สูงสุด กว่าสัตว์ เดรัจฉาน
 ปณิธาน เพื่อมวลชน ใซ่ตนเอง
 สร้างคนจริง สร้างคนกล้า สร้างคนเก่ง
 ขอมอบเพลง นีมา บูชาครู

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์